

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ОЛЕГ РАРИЦЬКИЙ

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ XI–XVIII ст.
(Середньовіччя. Ренесанс. Бароко)**

Навчально-методичний посібник

Кам'янець-Подільський

2020

УДК 821.161.2'04(075.8)
ББК 83.3(4Укр)4я73
Р23

*Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 9, від 24 вересня 2020 р.)*

Рецензенти:

Ігор Набитович, доктор філологічних наук, професор кафедри слов'янського літературознавства Університету імені Марії Кюрі-Склодовської (м. Люблін, Республіка Польща);

Галина Насмінчук, кандидат філологічних наук, професор кафедри історії української літератури та компаративістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Віра Сулима, кандидат філологічних наук, провідний науковий співробітник відділу давньої української літератури Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України (м. Київ).

Літературний редактор – **Іван Прокоф'єв**, кандидат філологічних наук, доцент-емерит кафедри історії української літератури та компаративістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Р 23 Рарицький Олег

Історія української літератури XI–XVIII ст. (Середньовіччя. Ренесанс. Бароко): навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня “Рута”», 2020. 172 с.

ISBN 978-617-7887-73-6

При оформленні обкладинки використані світлини сторінок із рукописної книги Івана Величковського «Млеко од овци, пастиру належно».

Навчально-методичний посібник укладений відповідно до чинної програми нормативної дисципліни «Історія української літератури» і націлює на вивчення давньої літератури від початкових етапів її зародження до останніх десятиліть XVIII ст. Уміщує розширений план лекцій, плани практичних занять, перелік тем для самостійної роботи студентів, орієнтовну тематику рефератів, курсових та дипломних робіт. Подаються перелік творів для вивчення напам'ять, тестові завдання, програма семестрового контролю, рекомендації щодо читання давніх оригінальних текстів, основна та додаткова література до курсу.

Видання зорієнтоване на студентів та викладачів закладів філологічного спрямування, учнів та вчителів загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, колегіумів, гімназій.

ЗМІСТ

Вступ	4
Розширений план лекцій	7
Плани практичних занять	52
Завдання для самостійної роботи	98
Тематика рефератів, курсових та дипломних робіт	105
Твори для вивчення напам'ять	110
Тестові завдання	116
Програма підсумкового контролю	133
Рекомендації щодо читання давніх оригінальних текстів	139
Глосарій	144
Рекомендована література до курсу	160

Вступ

Давня українська література – предмет початкового етапу вивчення наскрізної нормативної дисципліни «Історія української літератури» у закладах вищої освіти філологічного спрямування. Викладається для студентів-першокурсників освітнього ступеня бакалавр галузі знань *01 Освіта, Спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література)* за освітньою програмою Середня освіта (Українська мова і література) та студентів освітнього ступеня бакалавр галузі знань *03 «Гуманітарні науки», Спеціальності 035 Філологія (Українська мова і література)* за освітньою програмою Філологія (Українська мова і література). Курс уміщується в часових межах XI–XVIII ст. і вважається фундаментальною основою для вивчення процесів зародження, функціонування та розвитку вітчизняної літератури нової, новітньої та сучасної доби.

Твори давньої української літератури – історико-літературні, у них важко, а то й неможливо відокремити художні складники від документальних. Вказані твори вважаються головним джерелом знань про минуле українського народу: знайомлять сучасника із плінністю історичних подій, політичним устроєм, державотворчими процесами на давньоукраїнських теренах. Водночас ці тексти є важливим ключем до розуміння та інтерпретації лінгвального аспекту літературних явищ, допомагають установити процеси зародження та розвитку національної мови й писемності давнього часу.

Давня література охоплює найтриваліший період розвитку національного письменства, що активно функціонує й розвивається у загальноєвропейській культурній традиції Середньовіччя, Ренесансу і Бароко й виявляє питомо етнопонаціональні риси. Твори цього часу допомагають встановити тяглість літературно-мистецьких традицій на тлі складних процесів відстоювання національних свобод, виборювання і цілковитої втрати державності; російської, польської, турецької, угорської експансії.

Літературі XI–XVIII ст. властиві риси, відмінні від літератури наступного історичного часу, що утруднює процес вивчення курсу. Здобувачі освіти стикаються з труднощами, пов'язаними насамперед із характерними особливостями медієвальної літератури. Специфіка середньовічного письма

вимагає від студента знання й розуміння історичної епохи, релігійної визначеності, потрактування культурно-мистецької традиції. Усвідомлення цих чинників допомагає осягнути складні процеси творення давніх текстів, їхню семантику, виразні художні ознаки на тлі не лише вітчизняної, а й світової літературної творчості.

Студенти-першокурсники, вивчаючи дисципліну, знайомляться із процесами зародження та ключовими етапами розвитку давнього письменства, характеризують особливості цієї літератури, визначають контекст і наступність мистецьких традицій, що становить *мету* навчального курсу. *Предметом* вивчення є найхарактерніші явища літературного процесу XI–XVIII ст., що розглядаються у площині системного і послідовного аналізу такого типу письма. *Об'єкт* вивчення навчальної дисципліни – художньо-документальне, ідейно-тематичне, жанрово-композиційне розмаїття поезії, прози і драматургії доби українського Середньовіччя, Ренесансу та Бароко.

Основні *завдання* вивчення дисципліни: проведення послідовного системного аналізу літературного процесу (літературних стилів, явищ, постатей і творів); формування у студентів здатності оволодівати знаннями про життя і творчість письменників давньої епохи, жанрові, композиційні особливості їхнього доробку; вироблення навиків та умінь аналізувати їх; розуміння здобувачами освіти пізнавального і виховного значення давньої української літератури.

Заплановані *результати* навчання відповідно до освітньо-професійної програми: студент повинен *знати* основні тенденції розвитку давньої української літератури у контексті історико-літературної доби; найважливіші відомості про творчі методи й літературні напрями означеної епохи; погляди дослідників на ці явища; проблемні питання автентичності літературних творів, релігійні впливи на їх розвиток; характерні особливості стилю письменників; рекомендовані теоретичні джерела; місце українського письменства в загальноєвропейському літературному процесі; загальнолюдське і конкретно-історичне значення давніх творів.

Студент повинен *уміти* робити аналітичний огляд літературознавчих праць щодо творчості окремих персоналій та літературного процесу доби; простежувати взаємозв'язок між подіями певної епохи, світоглядом і творчістю письменника; виявляти найхарактерніші ознаки творчих методів

та напрямів; аналізувати особливості поезики та індивідуального стилю письменника; проводити компаративний аналіз на різних рівнях текстів світової та вітчизняної літератури; обґрунтовувати власну оцінку прочитаних творів; готувати різні за обсягом, характером і жанром усні й письмові роботи; ефективно застосовувати теоретичні професійні знання у практичній діяльності.

Структура навчально-методичного посібника:

- розширений план лекцій;
- плани практичних занять;
- завдання для самостійної роботи;
- тематика рефератів, курсових і дипломних робіт;
- перелік творів, що вивчаються напам'ять;
- тестові завдання;
- програма підсумкового контролю;
- рекомендації щодо читання давніх текстів;
- глосарій;
- рекомендована література до курсу.

У навчально-методичному посібнику розрізняємо вживання великої літери на позначення мистецької доби у словах Середньовіччя, Ренесанс, Бароко і малої, коли ведемо мову про літературні стилі цих епох.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Основна:

1. Білоус П. Історія української літератури XI–XVIII ст. : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 424 с.
2. Возняк М. Історія української літератури. У 2 кн. Львів : Світ, 1992. Кн. 1. 693 с.; Львів : Світ, 1994. Кн. 2. 555 с.
3. Волинський П., Пільгук І., Поліщук Ф. Історія української літератури. Давня українська література. Київ : Вища школа, 1969. 430 с.
4. Грицай М., Микитась В., Шолом Ф. Давня українська література. Київ : Вища школа, 1989. 414 с.
5. Грушевський М. Історія української літератури: У 6 т., 9 кн. Київ : Либідь, 1993–1995.
6. Давня українська література X–XVIII ст. Твори: Для серед. та ст. шк. віку / Упорядкув. текстів, передм., підготов. комент., прим. та навч.-метод. матеріалів О. Сліпушко. Київ : Школа, 2005. 416 с.
7. Давня українська література : метод.-хрестомат. посіб. для практичних занять з курсу «Історія української літератури X–XVIII ст.» / Авт.-упоряд. Т. Колотило, О. Рарицький. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський держ. ун-т, Інформ.-видав. відділ, 2005. 204 с.
8. Давня українська література : хрестоматія / За ред. М. Сулими. 3-тє вид. Київ : Освіта, 1996. 656 с.
9. Єфремов С. Історія українського письменства. Київ : Феміна, 1995. 686 с.
10. Золоте слово: Хрестоматія літератури України-Русі епохи Середньовіччя IX–XV століть: У 2-х кн. / За ред. В. Яременка. Київ : Аконті, 2002. Кн. 1. 784 с; Кн. 2. 784 с.
11. Ісіченко Ігор, архієпископ. Історія української літератури: епоха Бароко (XVII–XVIII ст.). Навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Святогорець, 2011. 568 с.
12. Історія української літератури: у 12 т. / редкол.: В. Дончик (голова). Т. 1: Давня література (X– перша половина XVI ст.) / наук. ред. Юрій Пелешенко, Микола Сулима. Київ : Наук. думка, 2014. 839 с. ; Т. 2: Давня література (друга половина XVI–XVIII ст.) / наук. ред. Віра Сулима, Микола Сулима. Київ : Наук. думка, 2014. 839 с.
13. Полек В. Історія української літератури X–XVIII ст. Київ : Вища школа, 1994. 144 с.
14. Полек В. Історія української літератури XVII століть. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1999. Ч. 1. 224 с.
15. Слово многоцінне : хрестоматія української літератури (кінець XVI–

- XVIII ст.): упор. В. Шевчук, В. Яременко. Київ : Аконіт, 2006. Кн.1-4.
16. Українська література XI–XVIII ст. : хрестоматія з коментарями / упоряд. С. Карпіловська, Л. Тарновецька. Чернівці : Прут, 1997. 368 с.
 17. Українська література XI–XVIII ст.: хрестоматія / [уклад.: П. Білоус, Г. Левченко, О. Білоус]. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 688 с.
 18. Хрестоматія давньої української літератури / Упор. акад. О. Білецький. Київ: Рад. школа, 1967. 784 с.
 19. Чижевський Д. Історія української літератури (від початків до доби реалізму). Тернопіль : Феміна, 1994. 480 с.
 20. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII ст. Кн.1 : Ренесанс. Раннє бароко. Київ : Либідь, 2004. 400 с.; Кн. 2 : Розвинене бароко. Пізнє бароко. Київ : Либідь, 2005. 726 с.

Додаткова:

1. Александров О. Старокиївська агіографічна проза XI – першої третини XIII ст. Одеса : АстроПринт, 1999. 272 с.
2. Антофійчук В. Євангельські образи в українській літературі XX століття. Чернівці : Рута, 2001. 235 с.
3. Аполлонова лютня. Київські поети XVII–XVIII ст. Упоряд. та прим. В. Маслоука, В. Шевчука, В. Яременка. Київ : Молодь, 1982. 311 с.
4. Байки в українській літературі XVII–XVIII ст. : розвідка / підгот., прим. В. Крекотень. Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. 200 с.
5. Білецький О. Зібрання праць: У 5 т. Т.1.: Давня українська і давня російська літератури. Київ : Наук. думка, 1965. 528 с.
6. Білоус О. Чудеса у літературі Київської Русі : монографія. Житомир : Рута, 2010. 168 с.
7. Білоус П. Граматики, ритори, філософи... в Україні. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2004. № 5-6. С. 134–141.
8. Білоус П. Жанрова система української літератури (період Київської Русі). *Слово і час*. 2002. № 2. С. 19–23.
9. Білоус П. Література Київської Русі: постколоніальне прочитання. *Українська мова та література*. 2003. Ч. 25.
10. Білоус П. «Моління» Данила Заточника з феноменологічного погляду. *Слово і час*. 2000. № 5. С. 42–48.
11. Білоус П. Парадокси киеворуського літературного життя. *Слово і час*. 2011. № 11. С. 34–40.
12. Білоус П., Білоус О. Українська література XI–XVIII ст. : навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ : Академія, 2010. 360 с.

13. Брайчевський М. Автор «Слова о полку Ігоревім» та культура Київської Русі. Київ : Фенікс, 2005. 460 с.
14. Брайчевський М. Легенда про Кия. *Київ*. 1992. № 2. С.132–155.
15. Величковський І. Повне зібрання творів. Дзигар цілий і напівдзигарик Київ : Дніпро, 2004. 192 с.
16. Генік-Березовська З. Григорій Сковорода: образ художній і справжній. *Слово і час*. 1995. № 3. С. 61–68.
17. Гетьманець М. «Слово о полку Ігоревім» у школі. Суми : Собор, 2001. 136 с.
18. Гнатюк Л. То якою ж мовою писав Григорій Сковорода? *Дивослово*. 2006. № 3. С. 44–48.
19. Горський В. Дещо про критерії людської гідності у XIII столітті. «Моління» Данила Заточника. *Київ*. 1993. № 11. С. 139–148.
20. Грабович Г. Авторство і авторитет Івана Вишенського: діалектика відсутності. *Слово і час*. 1990. № 6. С.45–53.
21. Грицай М. Давня українська проза. Роль фольклору у формуванні образного мислення українських прозаїків XVI – початку XVIII ст. Київ : Вища шк., 1975. 151 с.
22. Грушевський М. Культурно-національний рух на Україні кінця XVI – першої половини XVII ст. *Жовтень*. 1989. №№ 1–4.
23. Давній український гумор і сатира / упоряд. Л. Махновець. Київ : ДВХЛ, 1959. 469 с.
24. Давньоруське любомудріє: Тексти і контексти. Київ : ВД «КМ Академія», 2006. 398 с.
25. Дашкевич Я. Національна самосвідомість українців на зламі XVI–XVII ст.: Підсумки, джерела, методи дослідження. *Сучасність*. 1992. № 3. С. 65–74.
26. Джиджора Є. Гімнографія Київської Русі XI–XIII сторіч: структурне ціле канону мінейного циклу : монографія. Одеса : АстроПринт, 2018. 480 с.
27. Довжук П. Похвала митрополиту Іларіону. *Вітчизна*. 1992. № 2-3. С. 161–169.
28. Дудкіна О. Постать Івана Вишенського крізь призму етико-антропологічної концепції І.Я. Франка. *Слово і час*. 2006. № 9. С. 13–19.
29. Ерн В. Життя і особа Григорія Сковороди. *Березіль*. 1992. №11-12. С. 150–175.
30. Європейське Відродження та українська література XIV–XVI ст. : зб. праць. Київ : Наук. думка, 1993. 376 с.
31. Жуковський В. Сихазм і християнська містика. *Київська старовина*. 1996. № 1. С. 110–125.
32. Захара І. Стефан Яворський. Львів : Каменяр, 1991. 112 с.

33. Зіновійв К. Золоте чересло: книга народних ремесел, звичаїв та побуту в Україні, писана Климентієм Зіновієвим, поетом кінця XVII – початку XVIII ст.; упоряд. В. Шевчук, О. Шугай. Київ : Мистецтво, 2009. 336 с.
34. Іваньо І. Філософія і стиль мислення Г. Сковороди. Київ : Наук. думка, 1983. 151 с.
35. ІЗБОРНИК 2012-2016. Дослідження. Критика. Публікації / Упор., ред: В. І. Сулима. Київ : Вид. дім Дмитра Бураго, 2018. 452 с.
36. Ісаєвич Я. Освітній рух в Україні XVII ст.: східна традиція і західні впливи. *Київська старовина*. 1995. № 1. С. 2–10.
37. Ісіченко Ігор, архієпископ. «Василіанське бароко». *Слово і час*. 2011. № 1. С. 3–21.
38. Ісіченко Ігор, архієпископ. Війна барокових метафор. «Камінь» Петра Могили проти «підзорної труби» Касіяна Саковича. Харків : Акта, 2017. 348 с.
39. Ісіченко Ігор, архієпископ. Іван Вишенський і Львівське братство: літературні аспекти діалогу. *Слово і час*. 2011. № 12. С. 35–42.
40. Ісіченко Ігор, архієпископ. Конотаційна перспектива євангельського тексту в пасійних проповідях Антонія Радивиловського. *Слово і час*. 2017. № 2. С. 54–68.
41. Ісіченко Ігор, архієпископ. Креативні виміри мучеництва в «Читанні про Бориса і Гліба» прп. Нестора Літописця. *Слово і час*. 2014. № 2. С. 24–28.
42. Ісіченко Ігор, архієпископ. Поетична концепція збірки Кирила Транквіліона Ставровецького «Перло Многоцѣнное». *Слово і час*. 2015. № 7. С. 22–32.
43. Ісіченко Ігор, архієпископ. Цивілізаційні парадигми полемічного діалогу Лева Кревзи і та Захарії Копистенського. *Слово і час*. 2018. № 10. С. 3–12.
44. Історія Русів. Київ : Рад. письменник, 1991. 318 с
45. Ключек Г. Світ «Велесової книги» : навч. посіб. Кіровоград : Степова Еллада, 2001. 160 с.
46. Коптілов В. Від Тібру до Дніпра: Шляхами поезії українського Бароко. *Сучасність*. 1997. № 3. С. 89–95; № 4. С. 93–103.
47. Корпанюк М. Крайове та козацьке компілятивне літописання як історико-літературне явище. Київ : Літопис-XX, 1997. 161 с.
48. Корпанюк М. Слово. Хрест. Шабля (Українське монастирсько-церковне, світське крайове літописання XVI–XVIII ст., компіляції козацького літописання XVIII ст. як історико-літературне явище). Київ : Смолоскип, 2005. 904 с.
49. Кралоук П. Мелетій Смотрицький і українське духовно-культурне відродження кінця XVI – початку XVII ст. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 1997. 208 с.

50. Левченко Н. Біблійна герменевтика в давній українській літературі : монографія. Харків : Майдан, 2018. 392 с.
51. Літературна спадщина Київської Русі і українська література XVI–XVIII ст. Київ : Наук. думка, 1981. 268 с.
52. Макаров А. Світло українського бароко: нариси. Київ : Мистецтво, 1994. 288 с.
53. Марсове поле. Героїчна поезія на Україні. X – поч. XIX століть. Київ : Молодь, 2004. 511 с.
54. Матеріали до вивчення історії української літератури: у 5 т. / Упор. О. Білецький, Ф. Шолом. Київ : Рад. школа, 1959. Т. 1. 650 с.
55. Матушек О. Проповіді Лазаря Барановича в дискурсі українського Бароко : монографія. Харків : Майдан, 2013. 359 с.
56. Махновець Л. Сатира і гумор української прози XVI–XVIII ст. : монографія. Київ : Наук. думка, 1964. 480 с.
57. Микитась В. Давньоукраїнські студенти і професори. Київ : Абрис, 1994. 288 с.
58. Миненко Ю. Гуманістичний пафос «Ляменту міщан Острозьких 1636 року». *Слово і час*. 2014. № 1. С. 70–75.
59. Миненко Ю. Зародження українського бароко у контексті контрреформаційних впливів у Речі Посполитій XVI століття. *Слово і час*. 2015. № 7. С. 32–37.
60. Миненко Ю. Штрихи до портрета автора «Ляменту міщан острозьких 1636 року». *Слово і час*. 2016. № 9. С. 92–96.
61. Мишанич О. Григорій Сковорода: нарис життя і творчості. Київ : Обереги, 1994. 48 с.
62. Мишанич О. «Перший розум наш»: про Григорія Сковороду. *Українська мова й література в середній школі, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 6. С. 4–6.
63. Мишанич О. Прийняття християнства і давнє українське письменство. *Рад. літературознавство*. 1988. № 6. С. 32–40.
64. Мишанич Я. «Історія Русів»: історіографія, проблематика, поетика. Київ : Обереги, 1999. 240 с.
65. Насенко М. Художня література України. Від міфів до модерної реальності. Київ : ВЦ «Просвіта», 2008. 1064 с.
66. Набитович І. Архітектоніка та поетика «Розмови Великої Росії та Малої Росії» Семена Дівовича: обґрунтування автономії Гетьманщини-України та її суверенних прав. *Слово. Символ. Ритуал. Збірник на пошану архієпископа Ігоря Ісіченка з нагоди його 60-річчя / Праці з історії української літератури*. Харків : Акта, 2016. С. 132–152.
67. Набитович І. Відображення ідей *ars militaria* та етнопсихологічних

- патернів росіян у «Роздумах про війну з московітами» Юрія Немирича. *Ліствиця Якова: збірник статей на пошану професора Леоніда Ушкалова з нагоди його шістдесятиліття* / Упоряд. Н. Левченко, наук. редактор Р. Мельників. Харків : Майдан, 2016. С. 255–272.
68. Набитович І. «Закривавлений меч славних воїв пізнав ти, москалю...»: битва під Оршею (1514) в українсько-білоруській та польсько-литовській поетичній традиції. *Мандруючи світами і віками. Збірник на пошану Юрія Пелешенка*. Київ–Дрогобич : Посвіт, 2016. С. 114–129.
69. Наливайко Д. Україна очима Заходу : монографія. 2-е вид., допов. Київ : Грамота, 2008. 784 с.
70. Насмінчук Г. Зарубіжна література ранніх епох: Античність, Середньовіччя, Відродження : навч. посіб. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький, 2013. 212 с.
71. Насмінчук Г., Починок Л. Зарубіжна література : навч. посіб. Кам'янець-Подільський, 2002. 105 с.
72. Нога Г. «Звичаї тієї давніх школярів бували...». (Український святковий бурлеск XVII–XVIII ст.). Київ : СтилоС, 2001. 189 с.
73. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія українського друкарства / упоряд., авт. передм. М. Тимошик. Київ : Наша культура і наука, 2007. 536 с.
74. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Розп'ятий Мазепа / Упоряд., авт. передм. і комент. М. Тимошика. Київ : Наша культура і наука, 2003. 348 с.
75. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Свята Почаївська Лавра / авт. передмови М. Тимошик. Київ : Наша культура і наука, 2004. 440 с.
76. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Слово про Ігорів похід / упоряд., авт. передм. М. Тимошик. Київ : Наша культура і наука, 2005. 316 с.
77. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українська культура / упоряд., автор передм. і комент. М. Тимошик. Київ : Наша культура і наука, 2002. 342 с.
78. Окара А. Культурний вплив чи культурний конфлікт? (Українська та великоруська культури в XVII ст. *Слово і час*. 1999. № 1. С. 54–60.
79. Охріменко П. Хронічні проблеми «Слова о полку Ігоревім» *Укр. мова і літ. в школі*. 1989. № 7. С. 68–73.
80. Павленко Г. Становлення історичної белетристики в давній українській літературі. Київ: Наук. думка, 1984. 324 с.
81. Педагогічні ідеї Г.С. Сковороди / редкол.: О. Дзевєрін, В. Смаль, І. Табачников. Київ : Вища школа, 1972. 246 с.
82. Пелешенко Ю. Болгарський вплив на українську літературу в добу пізнього Середньовіччя (друга половина XIV – перша половина XVI ст.). *Слово і час*. 2014. № 11. С. 25–32.
83. Пелешенко Ю. Південнослов'янські та західні впливи в києворуському письменстві. *Слово і час*. 2016. № 8. С. 91–94.

84. Пелешенко Ю. «Плач землі» в Івана Вишенського та його джерела. *Медієвістика: збірник статей*. Вип. 2. Одеса : АстроПринт, 2000. С. 33–42.
85. Пелешенко Ю. Розвиток української ораторської та агіографічної прози кінця XIV – початку XVI ст. Київ : Наук. думка, 1990. 143 с.
86. Пелешенко Ю. Українська культура й ісихазм. Суть духовної практики ісихазму. *Український світ*. 1992. № 2. С. 17–18.
87. Пелешенко Ю. Українська література пізнього Середньовіччя (друга половина XIII–XVст.): Джерела. Система жанрів. Духовні інтенції : монографія. Київ : Фоліант, 2004. 422 с.
88. Піч Р. Сквородинівський міф про Наркіса в світлі романтичної концепції міфотворчості. *Сучасність*. 1995. № 10. С. 162–166.
89. Поліщук Ф. Український фольклор. Давня українська література. Практичні заняття: навч. посіб. Київ : Вища школа, 1991. 190 с.
90. Пуцко М. Гетьман Іван Мазепа і розвиток українського мистецтва. *Київська старовина*. 1995. № 1. С. 98–105.
91. Пчілка Олена. Що воно таке – унія та уніяти. *Літературна Україна*. 1991. № 5.
92. Рибка О. Традиції Григорія Сквороди в контексті етики шістдесятництва. *Література. Фольклор. Проблеми поетики* : зб. наук. праць. Київ, 2008. Вип. 31, ч. 1. С. 682–689.
93. Рінберг В. «Повчання» Володимира Мономаха і стародавні літературні жанри. *Мовознавство*. 1983. № 3. С. 19–24.
94. Савенко О. Трансформація різдвяного сюжету в декламації Памва Беринди. *Слово і час*. 2016. № 1. С. 76–79.
95. Салевич П. Традиція, образ і мислення автора «Слова о полку Ігоревім». *Слово і час*. 2018. № 6. С. 50–59.
96. Савченко І., Кобилецька О. Давня українська література : Словник-довідник : навч. посіб. : Київ : Альфа-М, 2010, 208 с.
97. Савчук О. «„Павло, котрого вчений гурт іменує солодким словом „Русин“». *Слово і час*. 1995. № 2. С. 56–60.
98. Сивокінь Г. Григорій Скворода як читач Біблії. *Слово і час*. 1993. № 9. С. 11–16.
99. Сивокінь Г. Давні українські поетики / 2-е вид. Харків : Акта, 2001. 166 с.
100. Сліпушко О. Еволюція та функціонування літературних образів у книжності Київської держави (XI – перша половина XIII ст.) : монографія. Київ : Аконіт, 2009. 415 с.
101. Сліпушко О. Література Київської Русі : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т., 2014. 393 с.

102. Сліпушко О. Література Київської Русі : нариси. Київ : Редакції загально педагогічних газет, 2005. 112 с.
103. Сліпушко О. Образ автора в «Повісті врем'яних літ». *Слово і час*. 2008. № 4. С. 57–64.
104. Сліпушко О. Перша державно-літературна декларація Русі-України: до 980-ліття написання «Слова про Закон і Благодать» Іларіона. *Слово і час*. 2017. № 6. С. 23–27.
105. Сліпушко О. Софія Київська: Українська література Середньовіччя: доба Київської Русі (X–XIII ст.). Київ : Аконт, 2002. 400 с.
106. «Слово о полку Ігоревім» та його поетичні переклади та переспіви. Вид. підг. Л. Махновець. Київ : Наук. думка, 1967. 519 с.
107. Соболь В. 12 подорожей в країну давнього письменства. Донецьк : Східний видавничий дім, 2003. 156 с.
108. Соболь В. 3 глибини віків: Вивчення давньої української літератури в школі: посіб. для вчителя. Київ : Зодіак-ЕКО, 1995. 192 с.
109. Соболь В. Літопис Самійла Величка як явище українського літературного бароко. Донецьк : Отечество, 1996. 336 с.
110. Соболь В. Пам'ятна книга Дмитра Туптала. Варшава : [б. м.], 2004. 218 с.
111. Сулима В. Біблія і українська література : навч. посіб. Київ : Освіта, 1998. 400 с.
112. Сулима В. Давньоукраїнська проповідь як літературний жанр в контексті нової герменевтичної стратегії. *Слово і час*. 2015. № 3. С. 91–94.
113. Сулима В. «Пытати потонку Божественных Писаній»: філософія Кліма Смолятича у вимірах біблійної екзегези та герменевтики. *Слово і час*. 2009. № 12. С. 17–28.
114. Сулима В. «Слово о плъку Ігоревѣ» як драма-декламація (жанрово-композиційний дискурс). *Слово і час*. 2008. № 5. С. 25–34.
115. Сулима М. Грѣхи розмаїтї : епитимійні справи XVII–XVIII ст. Київ : Фенікс, 2005. 256 с.
116. Сулима М. Образ Ісуса Христа на сцені (До питання про акторську гру XVII – XVIII ст.). *Київська старовина*. 1997. № 1-2. С. 40–47.
117. Сулима М. Українська драматургія XVII–XVIII ст. Київ : ПЦ «Фоліант», ВД «Стилос», 2005. 368 с.
118. Сулима М. Українське віршування кінця XVI – початку XVII ст. Київ : Наук. думка, 1985. 148 с.
119. Сушинський Б. «Велесова книги» предків. Київ-Одеса : ВД ЯВФ, 2004. 256 с.
120. Степанишин Б. Давня українська література в школі. Київ : Либідь, 2000. 504 с.

121. Українська література XVI–XVIII ст. та інші слов'янські літератури. Київ : Наук. думка, 1984. 311 с.
122. Українська література у портретах і довідках: Давня література – література XIX ст. Довідник / Ред. кол.: С. Денисюк, В. Дончик, П. Кононенко та ін. Київ : Либідь, 2000. 360 с.
123. Українські інтермедії XVII–XVIII ст. Пам'ятки давньої української літератури. Київ : Вид-во Академії наук СРСР, 1960. 238 с.
124. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарій. Харків : Майдан, 2004. 876 с.
125. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко. Київ : Факт, 2006, 284 с.
126. Ушкалов Л. З Історії української літератури XVII–XVIII ст. Харків : Акта, 1999. 216 с.
127. Ушкалов Л. Нариси з філософії Григорія Сковороди. Харків : Основа, 1993. 152 с.
128. Ушкалов Л. Світ українського бароко: Філологічні етюди. Харків : Око, 1994. 112 с.
129. Ушкалов Л. Сковорода та інші: причинки до історії української літератури. Київ : Факт, 2007. 552 с.
130. Ушкалов Л. Українське барокове богомислення. Сім етюдів про Григорія Сковороду. Харків : Акта, 2001. 222 с.
131. Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі / Упор. та передмова М. Москаленка. Київ : Дніпро, 1995. 693 с.
132. Ткачук Р. Полемічна традиція унійних письменників кінця XVI–першої половини XVII ст.: доба і постаті, текст і прототекст, риторика і поетика. Київ : КММ, 2019. 486 с.
133. Трофимук М. Латиномовна література України XV–XIX ст.: жанри, мотиви, ідеї: монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 380 с.
134. Філософія Григорія Сковороди. Київ : Наук. думка, 1972. 310 с.
135. Франко І. Вірш про отця Негребецького. *Зібрання творів : у 50 т.* Т. 35. Київ : Наук. думка, 1982. С. 417–427.
136. Франко І. Життя і літературна діяльність Іпатія Потія. *Зібрання творів: у 50 т.* Київ : Наук. думка, 1983. С. 508–533.
137. Франко І. Русько-український театр: Історичні обриси. *Зібрання праць: У 50 т.* Київ : Наук. думка, 1981. Т. 29. С. 304–306.
138. Франко І. Студії над найдавнішим Київським літописом: частина перша. *Зібрання творів: У 50 т.* Київ : Наук. думка, 1976. Т. 6. С. 7–187.
139. Харлан О. Основні проблеми вивчення «Велесової книги» : навч. посіб. Київ : Знання, 2001. 109 с.
140. Хижняк З. Історія Києво-Могилянської академії / 2-ге вид. допов. і переробл. Київ : ВД «КМ Академія», 2008, 203 с.

141. Хижняк З. Ректори Києво-Могилянської академії. 1615–1817 рр. Київ : ВД «КМ Академія», 2002, 192 с.
142. Чижевський Д. Українське літературне бароко: Вибр. праці з давньої літератури. Київ : Обереги, 2003. 576 с.
143. Чижевський Д. Філософія Г.С. Сковороди / Підгот. тексту і передн. слово Л. Ушкалова. Харків : Прапор, 2004. 272 с.
144. Шевченко В. «Ключ царства небесного» Герасима Смотрицького *Людина і світ*. 2004. № 5. С. 43–51.
145. Шевчук В. Дорога в тисячу років: Роздуми, статті, есе. Київ : Рад. письм., 1990. 411 с.
146. Шевчук Т. Музичний код творчості Григорія Сковороди. *Слово і час*. 2011. № 5. С. 24–35.
147. Шумейко Т. «Слово про закон і благодать» як езотеричний текст. *Київська старовина*. 2001. № 4. С. 13–20.
148. Щербак О. Особливості трактування особистості жінки в духовно-релігійному творі (Києво-Печерський патерик). *Слово і час*. 2014. № 5. С. 76–82.
149. Юрчук О. «Історія Русовъ» як російська імперська версія історії українського народу. *Слово і час*. 2011. № 11. С. 40–46.
150. Яценко Б. І ще про автентичність «Слова о полку Ігоревім». *Слово і час*. 2003. № 7. С. 30–34.
151. Яценко Б. Похід Ігоря Сіверського в 1185 році: політичні й літературні аспекти. *Слово і час*. 2000. № 6. С. 24–30.
152. Яценко Б. «Слово о полку Ігоревім» та його доба. Київ : Вид-во ім. Олени Теліги ; Веселка, 2000. 253 с.

Електронні ресурси

Litopys.org.ua

<http://izbornyk.org.ua/links/inoldlit.htm>

<https://ukma.academia.edu/ArchbishopIhorIsichenko>

*ПРИ ПІДГОТОВЦІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ПОСІБНИКА
ВРАХОВАНО ДОСВІД АВТОРІВ ПРОГРАМ ТА ВИДАНЬ З ІСТОРІЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІ–ХVІІІ СТОЛІТЬ,
ЗОКРЕМА ВИКЛАДЕНИЙ У НАСТУПНИХ ПРАЦЯХ:*

1. Береза І., Руссова В. Історія української літератури (Давня література) : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 168 с.
2. Білоус П. Історія української літератури Х–ХVІІІ ст. : навч. посіб. Київ : Академія, 2009. 424 с.
3. Білоус П., Білоус О. Українська література ХІ–ХVІІІ ст. : навч. посіб. для самостійної роботи студента. Київ : Академія, 2010. 360 с.
4. Давня українська література : метод.-хрестом. посібник для практичних занять з курсу «Історія української літератури Х–ХVІІІ ст.». Уклад. Колотило Т.І., Рарицький О.А. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, інформ.-видав. відділ, 2005. 204 с.
5. Демченко С., Сафонов Ю. Давня українська література (Х–ХVІІІ ст.) : практикум : навч. посіб. Київ : Знання, 2013. 231 с.
6. Ісіченко Ігор, Архиепископ Історія української літератури: епоха Бароко. (ХVІІ–ХVІІІ ст.) : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Святогорець, 2011. 568 с.
7. Історія давньої української літератури : програма для філологічних факультетів університетів. 14-те вид. / Упор. П. Попов. Київ : Вища школа, 1972. 65 с.
8. Історія української літератури Х – ХVІІІ ст. : методичні матеріали для студентів заочного відділення філологічного факультету/ Укладачі Ю. Ісіченко, В. Яременко. Харків : ХДУ, 1989. 66 с.
9. Історія української літератури Х–ХVІІІ століть (Давня українська література) : навч. програма / Уклад. Поліщук В. Черкаси : Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького, 2004. 60 с.
10. Історія української літератури Х–ХVІІІ ст. : навч. програма / уклад. Г. Усатенко, О. Сліпушко. Київ : [б. в.], 2003. 36 с.
11. Корпанюк М. Історія українського письменства Х–ХVІІІ сторіч : метод. матеріали для студентів філологічного факультету спеціальності «Українська мова та література», вчителів середніх навчальних закладів. Переяслав-Хмельницький : [б. в.], 1991. 48 с.
12. Мельничук Б., Мельничук Я. Давня українська література : метод. рекомендації до практичних занять. Чернівці : Рута, 2004. 48 с.
13. Новик О. Історія української літератури (давньої) : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 223 с.
14. Полєк В. Історія української літератури Х–ХVІІ століть : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1994. 144 с.

15. Руснак І. Історія української літератури Х–XVIII століть : навч.-метод. посіб. Вінниця : Планер, 2009. 120 с.
16. Савченко І. Давня українська література : навч. посіб. Київ : НПУ, 2009. 252 с.
17. Савченко І., Кобилецька О. Давня українська література : Словник-довідник : навч. посіб. Київ : Альфа-М, 2010, 208 с.
18. Семенюк Л. Історія української літератури (давня). Робоча навч. програма та навч.-метод. матеріали (для студентів I курсу напрямів підготовки «Видавнича справа та редагування», «Журналістика» денної форми навчання. Луцьк : [б. в.], 2013. 50 с.
19. Соболь В. З глибини віків: Вивчення давньої української літератури в школі: посіб. для вчителя. Київ : Зодіак–ЕКО, 1995. 192 с.
20. Швець В. Історія української літератури Х–XVIII століть (Давня українська література) : навч.-метод. посіб. Сімферополь : [б. м.], 2012. 96 с.

Навчально-методичний посібник

Олег Рарицький

**ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРИ XI–XVIII ст.
(Середньовіччя. Ренесанс. Бароко)**

Підписано до друку 18.10.2020 р.
Формат 60x84/16
Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 9,99.
Наклад 300 прим. Зам. 806.

Віддруковано ТОВ «Друкарня «Руга»
(свід. Серія ДК №4060 від 29.04.2011 р.)
м. Кам'янець-Подільський, вул. Руслана Коношенка, 1
тел. +380 38 49 4 22 50, e-mail: drukruta@ukr.net